गोपी गीत

१४३३ ते

प्रतीक - जयति तेऽधिकं

जयति तेऽधिकं जन्मना व्रजः श्रयत इंदिरा शश्वदत्र हि ।
दयित दृश्यतां दिक्षु तावकास्त्वयिधृतासवस्त्वां विचिन्वते ॥१॥

ऐसे कोणेपरी । विनवू मी पूतनारी ।१।। जन्माची करंटी । केवि करू लक्ष्मीगोठी ।।२।। प्रिय वाटे काया । तुम्हा प्रिय तोंडमाया ।।३।। दिसा म्हणो डोळां । तरी नाही भाव भोळा ।।४।। दशदिशा पाहताहे । द्वैत भास मजला हे ।।५।। वाचे सांगे सर्वाभूती । मनामाजी देहासक्ति ।।६।। आंगी लावू गोपीगीता । कैसे आळंदीच्या नाथा ।।७।।

१४३४

प्रतीक - शरदुदाशये

शरदुदाशये साधुजातसत्सरसिजोदरश्रीमृषा दृशा ।
सुरतनाथ तेऽशुल्कदासिका वरद निघ्नतो नेह किं वधः॥२

शरत्कमळाची शोभा हरी दृष्टि । त्याहूनियां कोटी शोभा तिची ।।१।। मी तो चक्षुहीन, केवि तुम्हां जाया । वृन्दावनराया शोभेन की ।।२।। अशक्य गोष्टीची धरोनिया हाव । न ठेविता भाव चाळे करी ।।३।।
अमूल्य तुझिया दासी गोपीबाळा । मोल मी वेल्हाळा देह मागे ।।४।। चुकल्या कामाचा मागणे मुशारा । जीव निलाजरा बहु झाला ।।५।। माझ्या वधे तुम्हा न होय पातक । व्यभिचारी लोक दंडावे की ।।६।। परी तुम्ही दया करूनिया माझे । रक्षण सहजे करा स्वामी ।।७।। जितिया मेलिया द्यावा निजप्रेम । मृदु इच्छागम होय ऐसा ।।८।। आळंदीवल्लभा, पहा डोळेभरी । नुरवूनि उरी द्वैतभावा ।।९।।

१४३५

प्रतीक :- विषजलाप्ययाद्

विषजलाप्ययाद् व्यालराक्षसाद् वर्षमारुताद् वैद्युतानलात् ।
वृषमयात्मजात् विश्वतोभयाद् ऋषभ ते वयं रक्षिता मुहुः॥३॥

अल्पही वैषम्य नाही तुम्हा ठायी । आला मजलाही अनुभव ।।१।। सर्पा पासोनिया विषा पासोनिया । अग्नी पासोनिया गोकुळ ते ।।२।। रक्षिले अनंत वेळ चक्रपाणि । राक्षस मारोनि नानापरी ।।३।। ऐसे भक्तिमंत पाळिले सर्वदा । अभक्त मी सदा रक्षितसा ।।४।। भक्तिमंत गोपी आणि मजवरी । समकृपा पुरी दिसताहे ।।५।। उपकार गोपी आठविती सदा । विसरले पदा अखंड मी ।।६।। आळंदीवल्लभा, ऐसेही असोनि । निर्लज्ज होऊनि विनवीते ।।७।।

१४३६

प्रतीक :- न खलु गोपिका

न खलु गोपिकानन्दनो भवानखिलदेहिनामन्तरात्मदृक् ।
विखनसार्थितो विश्वगुप्तये सख उदेयिवान्सात्वतां कुले ॥४॥

निर्विकार तुम्हा सांगताति वेद । गोपिकांसी बोध अनादि तो ।।१।। कनक जाणोनि लीलेने भूषण । निजांगे भरून लेती गोपी ।।२।। सकळ जीवांचा जीव तूं गोविंद । आत्मप्रेमे छंद समाधीचा ।।३।। समाधि-व्युत्थानि तुझी प्रेमकळा । नित्य गोपीबाळा आठविती ।।४।। गोपी त्याचि तुम्ही, तुम्ही त्या गोपिका । माझे चित्ती निका दुजा भाव ।।५।। तुमच्या विरहे गोपिका गोविंद । तुम्ही गोपी शुद्ध तद्वियोगे ।।६।। गोपी-गोविंदी जो भेद पाहे तया । नव्हे व्रजराया भवत्कृपा ।।७।। गोपींसाठी तुम्ही जाहला सगुण । गोपींचे जनन तुम्हासाठी ।।८।। अवघे उसणे नरभावदृष्टि । मात्र माझे पोटी उरलेसे ।।९।। आळंदीवल्लभा, नव्हेचि साम्यता । परी माझी चिंता तुम्हां राहो ।।१०।।

१४३७

प्रतीक :- विरचिताभयं

विरचिताभयं वृष्णिधूर्य ते चरणमीयुषां संसृतेर्भयात् ।
करसरोरुहं कान्त कामदं शिरसि धेहि नःश्रीकरग्रहम् ॥५॥

नसतेचि भय धरिले मानसी । अभय तुम्हासी मागताहे ।।१।। गोपींचे अभय अखंड जवळी । नाही भयरळी पळमात्र ।।२।। भय ते लागले आमुचिया पाठी । अभय यासाठी याचिताहो ।।३।। आम्हां-समानासी अभय न द्यावे । स्मृतीने बोलावे जरी ऐसे ।।४।। तरी नाही तुम्हा फळ कोणे काळी । यास्तव न पाळी नीति येथे ।।५।। मजसाठी सोडा स्मृतींची मर्यादा । श्रीकृष्णा मुकुंदा प्रियकरा ।।६।। इंदिरा जयाचे करिते ग्रहण । तो हस्त स्थापन माझे माथा ।।७।। करावा म्हणोनि करिते प्रार्थना । आळंदीजीवना मायबापा ।।८।।

१४३८

प्रतीक :- व्रजजनार्तिहन्

व्रजजनार्तिहन् वीर योषितां निजजनस्मयध्वंसनस्मित ।
भज सखे भवत्किंकरीःस्म नो जलरुहाननं चारु दर्शय॥६॥

वीर मधुमुरमर्दन गोविंदा । निवारा आपदा सर्व काही ।।१।। पुरविता तुम्ही व्रजाची कामना । टाकू नये दीना आणिकाही ।।२।। तुमचिया दासी जाहल्या युवति । परि मजप्रति तेही नोहे ।।३।। दासी म्हणविता आनंद वाटत । मानस रक्षीत शरीराते ।।४।। दाखवावे मज कमळवदन । करुणा आपण करोनियां ।।५।। सूर्य प्रगटता काय द्वेषी कोणा । कोणाच्या नयना झांकुळी तो ।।६।। तुम्ही तो उदार स्वामी तयाहुनी । दिसावे लोचनी मजलाही ।।७।। आळंदीवल्लभा जीवीच्या जीवना । एवढी प्रार्थना अंगीकारा ।।८।।

१४३९

प्रतीक - प्रणतदेहिनां

प्रणतदेहिनां पापकर्षनं तृणचरानुगं श्रीनिकेतनम् ।
फणिफणार्पितं ते पदाम्बुजं कृणु कुचेषु नःकृन्धि हृच्छयम्॥७॥

दीने विनविता त्वरे घेता धाव । न धरूनि लव मोटेपणा ॥१॥ जया चरणांची सिंधुकन्या दासी । ते पाय वनासी लागले या ॥२॥ गाई चारतांना उद्धरिली मही । नाचूनिया अहि मुक्त केला ॥३॥
प्रणत जनांचे अपाय उपाय । होती ते हे पाय गोपीस्तनी ॥४॥ माझे तंव मन त्याहूनि कठिण । कैसी विनवण मान्य होय ॥५॥ आळंदीवल्लभा वृंदावनईशा । पुरवावी आशा कामताता ॥६॥

१४४०

प्रतीक - मधुरया गिरा

मधुरया गिरा वल्गुवाक्यया बुधमनोज्ञया पुष्करेक्षण ।
विधिकरीरिमा वीर मुह्यतीरधरसीधुनाप्याययस्व नः ॥८॥

कमललोचना पूतनाशोषणा । गोकुळभूषणा दीनबंधु ॥१॥ वाढलासे मोह जीवी आमुचिया । तुम्ही देवराया निवटावा ॥२॥ जगतासी तुच्छ पाहती ब्रह्मज्ञ । तयांना मनोज्ञ भवद्वाणी ॥३॥ आम्हांसी अधरपीयूष पाजोन । द्यावे जीवदान आर्तबंधो ॥४॥ ऐसे गोपीसम मज भाग्य कैचे । तथापि मी याचे हेचि एक ॥५॥ गोपीपादांगुष्ठजीवन पाजोनि । अधिकारी गुणी मज कीजे ॥६॥ आळंदीवल्लभा, माझे गुणदोष । पहाता तुम्हांस लाभ नाही ॥७॥

१४४१

प्रतीक - तव कथामृतं

तव कथामृतं तप्तजीवनं कविभिरीडितं कल्मषापहम् श्रवणमंगलं श्रीमदाततं भुवि गृणन्ति ते भूरिदा जनाः ॥९॥

अमृताहून गोड तुमची सुकथा । श्रवणेचि व्यथा निवारी जे ॥१॥ नेणो या संसारी पाप न जन्मले । नाम प्रकटले जैंपासोनि ॥२॥ नित्य भांडवल उघडिले संती । मोलाविण देती सकळासी ॥३॥ रामकृष्ण हरी गोविंद गोपाळ । विष्णु व्रजपाळ नारायण ॥४॥ ऐसी नांवे गाती करूनि कीर्तन । होतसे दहन कर्माऽकर्म ॥५॥ सकळ कवींनी वर्णिले स्वभावे । दिले संतदेवे सर्वकाळ ॥६॥ जीमूतवाहने कल्पवृक्ष दिला । टेंगणा तो झाला कथादानी ॥७॥ परी मी आळसी न जाये कीर्तना । न लावी चिंतना नामी रूपी ॥८॥ आळंदीवल्लभा, नितातला जीव । वेगी घाला धाव मायबापा ॥९॥

१४४२

प्रतीक - प्रहसितं प्रिय

प्रहसितं प्रिय प्रेमवीक्षणं विहरणं च ते ध्यानमंगलम् ।
रहसि संविदो या हृदिस्पृशःकुहक नो मनःक्षोभयन्तिहि ॥१०॥

हासणे बोलणे सदा गोजिरवाणे । प्रेमाने पाहणे आर्द्र दृष्टी ॥१॥ चालणे खेळणे मुरडवी मना । बळे लावी ध्याना भवत्यागे ॥२॥ एकांतीच्या लीला हरिती हृदय । होऊनि सदय रक्षिजे की ॥३॥ मज नाही लव हा तो अनुभव । ध्यानी नाही धाव चित्ताचीही ॥४॥ आळंदीवल्लभा स्वामी ज्ञानराज । राखा माझी लाज लीलेसाठी ॥५॥

१४४३

प्रतीक - चलसि यद्व्रजात्

चलसि यद्व्रजाच्चारयन्पशून् नलिनसुन्दरं नाथ ते पदम् ।
शिलतृणांकुरैः सीदतीति नःकलिलतां मनःकांत गच्छति ॥११॥

गाई चारावया जाणे होय वनी । रुपति चरणि कंटकादि ॥१॥ कमळपरागाहूनि सुकुमार । हिंडती अपार रानी रानी ॥२॥ म्हणोनिया मना आमुचिया खेद । स्मरती गोविंद गोपीबाळा ॥३॥ मी एक वेगळी भलतेचि करी । न स्मरता भरी बळे रागे ॥४॥ स्मरता गोपाळा नित्य करी उभे । एक न ये शोभे प्रेमकर्म ॥५॥ आळंदीवल्लभा सर्व क्षमा करा । हृदय विस्तारा स्नेहामृते ॥६॥

१४४४

प्रतीक - दिनपरिक्षये

दिनपरिक्षये नीलकुन्तलैर्वनरुहाननं बिभ्रदावृतम् ।
घनरजस्वलं दर्शयन्मुहुर्मनसि नः स्मरं वीर यच्छसि ॥१२॥

परतता वनीहूनि सायंकाळी । गोचरणधुळीयुक्त अंग ॥१॥ जलज सुंदर वदन सांवळे । नेसले पिवळे वस्त्र कटी ॥२॥ वनमाळा कंठी, वाजवीत पावा । गोपीमनोभावा आकर्षीत ॥३॥ पाहता आमुची मने कामचारी । न घेती अंतरी दासभाव ॥४॥ वियोगा वाचोनि संयोगाचे सुख । वासना अनेक उपजवी ॥५॥ गोपींची ही स्थिति, माझी कोण गति । तुम्हा ठावे चित्ती सर्व स्वामी ॥६॥ चंद्रासी कलंक, दीपा पुसे कोण । काजळ भरून राहत जो ॥७॥ आळंदी- वल्लभा, निज नामासाठी । मजसम कोटि उद्धरावे ॥८॥

१४४५

प्रतीक - प्रणतकामदं

प्रणतकामदं पद्मजार्चितं धरणिमण्डनं ध्येयमापदि ।
चरणपंकजं शंतमं च ते रमण नः स्तनेष्वर्पयाधिहन् ॥१३॥

नमस्कारमात्रे काम पुरविता । आणिक तो चित्ता भाव नाही ॥१॥ एक वेळ जीव आपुला म्हणता । अभय सर्वथा तया मिळे ॥२॥ मग गुणदोष न देखता त्याचे । निजपद साचे समर्पिता ॥३॥ ब्रह्मदेव पूजी सहस्रकमळे । गोकुळी सावळे क्रीडे ते हे ॥४॥ शूलपाणि माथा वाहे पायवणी । दासाचे आंगणी खेळत ते ॥५॥ पृथवीची शोभा, जीवाचे जीवन । आपत्तिहरण देवपाय ॥६॥ ज्ञानेश्वरस्वामी आळंदीवल्लभु । पाविजे स्वयंभु निजदासा ॥७॥

१४४६ / पद

'नंदाच्या नंदना' या चालीवर.

पाय तुझे माधवा । पुनित करिति अति पतिताहि जना, दाखविसी जेधवा।।ध्रु।। जे नव नौका भवा । सर्व गर्व परिहरुनि आपुला, पूजित पद्मोद्भवा ।। आवडती जे भवा । दासास्तव कोटि श्रम करुनी, जे पावति संभवा ।। (चाल) ते विसरे नच मना । सांडूनिया विषयवमना । करिजे हरिपदकामना ।

(टीप) काम तुझे पुरवील दयाळू, आठविसी जेधवा ।। पाय तुझे०।।१।।

संकट पडले जरी ।। अति तुज ।।

पीतवसनकटिधारक हरि तो, स्मर निर्भय अंतरी ।।

ज्याची धरणी अंतुरी । साजे सुंदर चरणकमल सुकुमार धरूनि अंतरी ।।

(चाल) कल्याणनिधानहि खरे । वदने हरिति दुःख रे ।। अस्मत् स्तनि करुणा रे ।।

(टीप) ठेवुनि मानस ताप हरावा, श्रीअलकावतिधवा ।। पाय०।।२।।

१४४७

प्रतीक - सुरतवर्धनं

सुरतवर्धनं शोकनाशनं स्वरितवेणुना सुष्टु चुम्बितम् ।
इतररागविस्मारणं नृणां वितर वीर नस्तेऽ धरामृतम् ॥१४॥

लाचावला जीव हा आवरेना । जाऊ पाहे सोडोनि तनुमना । लुब्ध झाले हृदय तुझ्या गुणा । दया येऊ दे बा विश्वाच्या जीवना ।। लाचावला०।।धृ०।।

विषयांची विचित्र आहे गति । भोगी त्याची वाढविती निजरति । विषयांचा सार तूं विषयपति । चुंबन तुझे वाढविते सुरति ।। लाचावला०।।१।।

रति विषयांची वाढविते दुःख । तुझे सुरत हे निवारिते शोक । जड वेणु चुंबता तुझे मुख । सुस्वर गावोनि देतो आम्हा सुख ।। लाचवला०।।२।।

उदार तूं सर्वत्र सर्वदानी । आम्हा वाचवी चुंबन देवोनी । अधरामृते अमर करोनी । सेवे लावी भव हा निवारोनी ।। लाचावला०।।३।।

दीनबंधु हो पतितपावना । प्राणनाथा जी आळंदीजीवना । माझी सान विनंति मनि आणा । करणे उचित ते कैसे तुम्ही जाणा ।। लाचावला०।।४।।

१४४८

प्रतीक - अटति यद्भवान्

अटति यद्भवानह्नि काननं त्रुटिर्युगायते त्वामपश्यताम् ।
कुटिलकुन्तलं श्रीमुखंच ते जड उदीक्षतां पक्ष्मकृद्दृशाम्॥१५

प्राणपूज्य पाय हिंडती काननी । माये अनुदिनी कोवळिये ।।१।। कल्पयुगसम निमिष तै होय । दिनी व्रजराय न पाहता ।।२।। केशचि कुटिळ आणिक सरळ । वदनकमळ पाहती जे ।।३।। पापण्या निर्मिल्या ब्रह्मदेवे काह्या । म्हणूनिया तया शिव्या देती ।।४।। निमिष न साहे तुमचा विक्षेप । मी तंव आक्षेप तर्के करी ।।५।। आळंदीवल्लभा, कोण्या गुणे मज । म्हणाल की निजपददासी ।।६।।

१४४९ / पद

प्रतीक - पतिसुतान्वय

पतिसुतान्वयभ्रातृबान्धवानतिविलंघ्य तेऽच्युतागताः ।
गतिविदस्तवोद्गीतमोहिताः कितव योषितःकस्त्यजेन्निशि ॥१६॥

अंतरि जरि भरंवसा, भय तरि वाटत, यदुराया । त्यासहि तुम्हि सोडिले, विनटले जे अक्षय पाया ।। धृ०।।

पहा म्हणती गोपी आम्ही त्यजुनि पतिसुतमाया । काननि आनन उघडुनि गातो तुमच्या नामा या । तदपि कपटरजनीत बुडालो अवघ्या हरिजाया । अशा प्रेमळां यापरि गति मग आम्हि कोण बाया ।।

(चाल) आधार परंतु तुम्हाविना आन ना । यासाठि विनवितो करुनि दीन आनना । मुनि सांगति हा पथ परम, किमपि सान ना ।। (चाल पहिली) कसे पतित मी म्हणुनि नवल करुनि तरि भेटा या । भवच्चरणदर्शनस्मरण मग दाविल निज ठाया ।। अंतरि जरि ।।१।।

उदार जगतीतळी तुम्हाविण कोण आन असला । पुरविल झणि आवडी म्हणुनिया विचिंत मनि बसला ।। पाहु परीक्षा म्हणुनि याल तरि, जाल सहज फसला । उगाळता कोळसा उजळ ना, म्हणुनि कोण रुसला ।।

(चाल) बिरुदावलि गाती नित्य निगम मुनि नवी ।। ती साच असो द्या कीर्ति करुनि मानवी ।। आळंदिवल्लभा, घ्या मजला पालवी ।। (चाल पहिली) चरणजूतिरज पुसायासि तरि करावी निजजाया ।। प्राणनाथ तुम्हि, लाथ हणुनि, मम सरल करा काया ।। अंतरि जरि भरंवसा ०।।२।।

१४५०

प्रतीक – रहसि संविदम्

रहसि संविदं हृच्छयोदयं प्रहसिताननं प्रेमवीक्षणम् ।
बृहदुरः श्रियो वीक्ष्य धाम ते मुहुरतिस्पृहा मुह्यते मनः ॥१७॥

मधुर बोलणे, एकांतीचे सुख । सदा हास्यमुख प्रेमदृष्टि ।।१।। म्हणू तुम्हा नाही अगुणा स्त्रीचाड । उरावरी गोड लक्ष्मी कां हे ।।२।। पाहिले तथापि वाढतीच आशा । पायी जगदीशा ठेवा आम्हा ।।३।। ऐसे प्रेमळाचे ऐकूनि गायन । धन्य मानी मन आपणाते ।।४।। ऐशा प्रेमळांचा न करीन हेवा । मानसीच सेवा आरंभीन ।।५।। आळंदीवल्लभा, सिद्धी न्या ते तरी । आवडो अंतरी गोपीपाय ।।६।।

- इति गोपीगीतम०
//

....

व्रजवनौकसां व्यक्तिरंग ते वृजिनहंत्र्यलं विश्वमंगलम् । त्यज मनाक् च नस्त्वत्स्पृहात्मनां स्वजनहृद्दशां यन्निषूदनम् ।।षु । तेनाटवीमटसि तद्व्यथते न किंस्वित् । कूर्पादिभिर्भ्रमति धीर्भवदायुषां नः ॥१९॥ इति गोप्यः प्रगायन्तः प्रलपन्त्श्च चित्रधा । रुरुदुः सुस्वरं राजन्कृष्णदर्शनलालसाः ॥२०॥ तासामाविरभूच्छौरिः स्मयमानमुखाम्बुजः। पीताम्बरधरःस्त्रग्वी साक्षान्मन्मथमन्मथः॥२१॥ तं विलोक्यागतं प्रेष्ठं प्रीत्युत्फुल्लदृशोऽबलाः । उत्तस्थुर्युगपत्सर्वास्तन्वः प्राणमिवागतम् ॥२२॥ भागवत.॥

(पुढील १८ ते २२ श्लोकांचे रूपांतर उपलब्ध नाही.)

रासक्रीडा उपक्रम

१२०२ / हिंदी चौपाई
शुकमुखगत यह बचन सुहाई । चरित करत बहुविध यदुराई ॥
पंडु कुमर वंशजहितकारी । दशमारंभीं वंदु मुरारी ॥१॥
१२०३
नवघन तनु कोमल सकुमारा । चिंतुनि ते विधि नंदकुमारा ॥
यदुपतिचरित काय मन वाणी । श्रवण करित सुखि नृप गुणखाणी ॥२॥
१२०४ / दोहा
कुंजवनीं हरि वेणु तदा वाजवि अति मनुहार ।
ऐकुनि गोपी मोहवशे त्यजुनि येति घरदार ॥२॥
१२०५ / चौपाइ
गायनाचे लक्षण
मात्रा[१] ताल[२] प्रबंध[३] विभागें । स्वर[४] सुस्वर रागहि[५] अनुरागें[६] ॥
भाषा स्पष्ट[७] गान मनुहारी[८] । गात मुरलि मुखि धरुनि मुरारी ॥१॥
१२०६
श्रवण करुनि तें गीत मनोहर । माया वारि निवारक सुंदर ।
गोपि त्यजुनि सुत पति निज मंदिर । पावति जेथें कृष्ण सइंदिर ॥२॥
१२०७
धरिति तदा त्या वनिची वाटी । शरदुत्फुल्लमल्लिका वाटी ॥
पाहुनि प्रभु कामिनि समुदाया । अति आदर सादर वर द्याया ॥३॥
१२०८
महाभाग तुम्ही व्रजकामिनि । आलां काय म्हणुनि या यामिनीं ॥
स्वागत तुमचें सदा असो कीं । काय प्रीय करुं प्रीति वसो कीं ॥४॥
१२०९
घोर रजनि अति दारुण वेशी । उघडुनि आल्या नगर सुवेशी ॥
काय काज मज सांगा सकळ । कवण हेतु यापरि तुह्मि विकळ ॥५॥
१२१०
जा झडकरि घरिं स्मरतचि मजला । धरा भाव मम चरणी सजला ॥
ज्यापरि मनगत भक्ति सुखा दे । ते विधि मम संगे नच साधे ॥६॥

१२११
पति सुत बांधव सेवाकरणी । युवतिधर्म यापरि मनु वर्णी ॥
यास्तव सत्वर साधा तें कीं । येणें मिळत परेश स्वयें कीं ॥७॥
१२१२ / दोहा
यापरि वाणी ऐकुनी दुःखित गोपिसमाज ॥
जोडुनि कर मग विनविती सांडुनि सकळहि लाज ॥८॥
१२१३ / चौपाई
इंदूदय कां अदय जहालां । सूर्य कसा मृगसलिलि नहाला ।
गरिबी कशि ही रमामहाला । शेष कां न भूभार सहाला ॥९॥
१२१४
नाहिं तसा दुष्काळहि बाई । मातेला सुतआवडि नाहीं ॥ (य९उ.२८३)
मेघ काय चातकासि रुसला । ऐरावति कां पंकजिं फसला ॥१०॥
१२१५ / दोहा
अमृत जाहलें केविं परी हालाहल स्वरूप ॥
मेघ बिहाला भरण करूं गोष्पदसम भवकूप ॥११॥
१२१६ / चौपाई
दीनबंधु तूं श्यामल मूर्ति । वेद गाति तव अक्षय कीर्ती ॥
तवपदनत भवभय न गणति ते । रामकृष्ण गोविंद म्हणति ते ॥१२॥
१२१७
प्रणतपाळ तव खेळ दयाळा । वारिसि तूं निजज रिपु भयाला ।
काय तुझ्या आम्हीं नहुं दासी । दाविसी इतिविधि स्वामि उदासी ॥१३॥
१२१८
पतिसुत त्यजुनि तुझ्यास्तव आलों । त्यजुनि धर्म कुलटाही झालों ।
पतिचा पति तूं श्रीपतिनाथा । घे पदरीं प्रभु आम्हां अनाथा ॥१४॥
१२१९ / दोहा
धर्म्य आणि जरि स्वर्ग न दे तो न तरिहि आचार ॥
इतिविधि वदले मनू तरी तवपदिं नाहिं विचार ॥१५॥
१२२० / चौपाई
सकळ हृदय तूं पाहसी देवा । तूं धर्मज्ञ धर्मगत ठेवा ॥
सुतपतिबांधवसेवनकरणी । इतिविध युवतिधर्म श्रुति वरणी ॥१६॥

१२२१

तूंहि तथाविध वदला देवा । परि पतिपति तूं स्वामि केशवा ॥
म्हणुनि धर्म जो कथिला त्वां कीं । जाणें आहे जयाप्रति नाकीं ॥१७॥

१२२२

ते करतिल पालन तद्धर्मा । आम्हि तुझ्यास्तव हृतकुलकर्मा ॥
त्वां कथिला जो धर्म परेशा । तो आम्हा तव पदिंच विरेशा ॥१८॥

१२२३

यदुपति सर्वप्रीय तूं आत्मा । तूं विश्वाधारहि परमात्मा ॥
जो तुज भजतो तोचि महात्मा । न भजे तो धर्मीहि दुरात्मा ॥१९॥

१२२४

तूं सकळांच्या अंतर्यामि । अस्मदाणि पतिचाही स्वामी ॥
यास्तव तवपद लक्षुनि देवा । त्यजुनि कुळा आलो करुं सेवा ॥२०॥

१२२५ / दोहा

नाहिं जरी तुज आमुचा करणें हरि स्वीकार ।
तरी शस्त्र करिं घेउनी झडकरि करिजे ठार ॥२१॥

१२२६ / चौपाई

इतिविधि युवतिवाणि अति प्रेमळ । ऐकुनि बाष्प कंठगत श्यामल ॥
सफळ होत मन भाव सकळही । कधिं न होवुं मम भक्ति विकळही ॥२२॥

१२२७

या परि देउनि वर वरदानी । झाला गोपींना, नवरदानी ॥ (य९उ.२८४)
नवरा कृष्ण पाहुनी सकळा । झाल्या जेविं रमा सुखि सुकळा ॥२३॥

१२२८

त्यजुनि भाव तनुगत मग सारे । पाहति ना मनु वदत कसारे ॥
कृष्ण गोपी गोपी हरि पाहीं । गोपिकृष्णभेदहि नच कांहीं ॥२४॥

१२२९ / दोहा

गोपि कृष्णमय प्रेमबळें कृष्णहि गोपिस्वरूप ॥
खेळति जेवीं घृतकणिका पाउनि द्रवमय तूप ॥२५॥

१२३०

गोपिमनीं हरिभावना हरौ गोपिकाब्रह्म ॥
जे निजभक्तीं भागवत ते जाणति हें वर्म ॥२६॥

१२३१ / चौपाई

जितुक्या गणिती गोकुळबाळी । तितुकीं रूपे धरि वनमाळी ।
जारभाव गोपिका तराया । एकपत्निता कीर्ति भराया ॥२७॥

१२३२

ओवी - एकपत्निप्रभु रामावतारी । तीचि आठवण धरोनी काय करी ।
जितुक्या होत्या व्रजसुंदरी । तितुकीं रूपें जाहला ॥२८॥

१२३३ / दोहा

इतिविध कौतुक करूनि हरी रचित सुमंगल रास ॥
जंव जंव खेळति गोपिजन तंव तंव मायाऱ्हास ॥२९॥

१२३४ / अभंग

अनेकींचे मनीं पती व्हावा हरी । तितुकीही धरी रूपें देव ॥१॥
रामअवतारीं एकपत्निभाव । तैसी आहे ठेव कृष्णमूर्ति ॥२॥
एकी एकी साठीं एक एक रूप । जाहला संकल्प पातिव्रत्य ॥३॥
प्रत्येक कृष्णासी एक एक नारी । येथ व्यभिचारी नव्हे कोणी ॥४॥
कात्यायनीव्रत करिती कुमारिका । व्हावा कृष्ण सखा म्हणोनियां ॥५॥
कृष्ण ब्रह्मचारी सर्वभावें गोपी । भजतां संकल्पीं मुक्त झाल्या ॥६॥
गुणदोष गेले सकळ जळोनी । आले हें कळोनी व्यासादिकां ॥७॥
म्हणोनियां कृष्ण परब्रह्म माझा । वृंदावनराजा दीनबंधू ॥८॥
ब्रह्मरूपगोपी माउली बहीणी । होइन सांगातिणी त्यांची आतां ॥९॥
ज्ञानेश्वरप्रभु वदविता रास । येणें होवो ऱ्हास अविद्येचा ॥१०॥

१२३५ / चौपाई

एकपत्निव्रत रक्षुनि नाथू । रास रचित अतिकृतसंघातू ।
निजकरिं कर गोपींचे धरुनी । भूतें काढिलिं प्रेमें भरुनी ॥३०॥

१२३६

कर धरितां चाकरपण[1] गेलें । कृष्णकरीं कर ऐक्यचि झाले ॥(य९उ.२८५)
जीवेश्वर हें भान गळालें । सर्वभूतिं चित् ब्रह्म कळालें ॥३१॥*(१.जीवपणा)*

१२३७

वृत्ति जशा सिद्धांच्या ब्रह्मी । तैशा गोपिवृत्ति हरिप्रेमीं ॥
गोपिभावही गोपि विसरती । कृष्णभावना कृष्णिंहि सरती ॥३२॥

१२३८

रासरचन श्रुतिवचन समानी । अनितिसाम्य परि नीति समानी ॥
यापरी निगमगम्य चिद्घन जें । परमानंदरूप जीवन जें ॥३३॥

१२३९
आजवरी जें ज्ञानिजनाला । होतें चिन्मय कळत मनाला ॥
तेचि गोपि आनंद पहाति । आनंदें मग भव न सहाती ॥३४॥
१२४०
गोपि कृष्ण चिन्मय तनु दोन्ही । निजानंद निजसम साधोनी ॥
इति विधि रास ऐक्यसुख साचें । नाहिं कधीं कारण ऱ्हासाचें ॥३५॥
१२४१ / दोहा
एवंविध हरिगोपिकामिश्रित भक्तिज्ञान ।
रासरचनमनवचनतनू क्रीडति गत अभिमान ॥३६॥
१२४२ / चौपाई
नाहीं कोणि पुरुष आणि नारी । न ज्ञानी न कुटिल अभिचारी ।
शीला तरु पशु पक्षि मनुष्य । कृष्णरूप सुखि करीती लास्य ॥३७॥
१२४३
जें जें दिसतें नयनीं सृष्टि । तेथ तेथ नंदजमय दृष्टि ॥
कृष्ण-गोपिका निज-निज भुलती । ब्रह्मानंदें सकळही डुलती ॥३८॥
१२४४
भोग न तो मज योगचि वाटे । जें सुख न मिळे मुनिसहि वाटे ॥
भक्तिबळें वश यदुपति झाला । निवटी जो भव-अनलज्वाला ॥३९॥
१२४५
ज्ञान आणि वृत्ती
कामिनिकामुकभाव न कांहीं । ज्ञानवृत्ति गोपी-हरि पाहीं ॥
ज्ञानरूप तनु यादवपतिची । वृत्तिरूप तनु व्रजयुवतींची ॥४०॥
१२४६
व्यष्टि-समष्टि
व्यष्टिवृत्ति मन गोपि-अंतरीं । समष्टिवृत्तिमय साचा श्रीहरी ।
मृदू यदा तैं वृत्तिवाच्य कीं । तीव्र तदा त्या गोपि साच कीं ॥४१॥
१२४७
मृदूरूप मन निश्चित जाणा । तीव्ररूप ये देहप्रमाणा ॥
तैशा तीव्ररूप हरिवृत्ति । त्याचि गोपितनु परम प्रीति ॥४२॥
१२४८
यास्तव वृत्ति गोपिका म्हणणें । कृष्णनाथ चैतन्यचि गणणें ।
रूपक मृदू-तीव्र सूजाणी । भेद मात्र इतुका मनि आणी ॥४३॥

१२४९
रूपक मृदु म्हणुनी तें खोटें । तीव्र संन्निवेश खरा वाटे ।
एवं संन्निविष्ट हरिचरणीं । तीव्रवृत्तितनु गोकुलरमणी ॥४४॥ (य९उ.२८६)
१२५०
इति विधि भक्ति ज्ञान अतिगूढ । जें जगि नाहिं कल्पनारूढ ।
तें पावे करितां हरिभक्ति । व्हावी परि गुरुपदिं अनुरक्ति ॥४५॥
१२५१ / दोहा
इतिविध रासरहस्य हें जाणति सकल सुजाण ।
शुक सांगे तूं तथाविध यास्तव चिंतनिं आण ॥४६॥
१२५२ / चौपाई
आधिंच ज्या मनें हरिपदिं चढल्या । तीव्र म्हणुनि मग शरिरें जडल्या ॥
ज्यांहि पूजिला हरिभव नाना । त्यागुनि सखिसुतपतिभवनांना ॥४७॥
१२५३
ज्यांचें ध्यान कृष्णमय साचें । स्वप्निहि ज्या हरिवीण न याचें ॥
त्याचि जागृतीत तीव्र मतीने । अंगिकारिल्या यादवपतिने ॥४८॥
१२५४
अतिशय तीव्र भावना जेव्हां । कृष्ण-गोपि मग भाव न तेव्हां ॥
नदि वेगें जैं सागरिं मिळते । नदीभावना सकळहि गळते ॥४९॥
१२५५
तैशी तीव्र भावना देवीं । भावनापणचि जाउनी ठेवी ॥
नदि पावे जैं सागररूपा । तेविं गोपि मिळती व्रजभूपा ॥५०॥
१२५६
मृदू मध्य तीव्रता न कांहीं । भाव भावना भावहि नाहीं ॥
चैतन्यचि तें सुजनिं उजळलें । तीव्र भाव तेही मग जळले ॥
भक्तिमात्र सुख अन्य न कांहीं । चिदानंद अवघा फणिशायी ॥५१॥

रास-समाधि

संधि-वृत्ति / समाधि-व्युत्थान

१२५७ / दोहा
एवंविध शुक सांगतसे रास-समाधीभाव ।
समाधान नृप पाउनी गेली जनिमृतिहाव ॥५२॥

१२५८ / चौपाई
संन्निवेश त्या वृत्ति गोपिका । गतसंशय मुनि म्हणुनि मतिपिका ॥
तीव्र त्याचि मग तनुमय होती । यास्तव रासिं ब्रह्म आणि वृत्ति ॥५३॥
१२५९
दोन्ही तीव्र गोपिका माजी । कृष्णब्रह्म तें तीव्र समाजीं ॥
तीव्र वृत्ति त्या गोपि सुखाच्या । कृष्णब्रह्ममय संधी साच्या ॥५४॥
१२६०
परि हा काळहि इतरचि आधीं । रासीं मिळतां परम समाधी ॥
वृत्ति संधि हा भेद न व्हावा । ऐशा श्रीहरिचित्ती हावा[१]॥५५॥ *(१.तृष्णा)*
१२६१
हेंहि बोलणें जरि का व्यर्थ । अंतर्यामी म्हणुनि समर्थ ॥ (य९उ.२८७)
वृत्ति संधि हा भेद जंववरी । समाधी व्युत्थान तंववरी ॥५६॥
१२६२
भेद समुळ तो म्हणुनी जावा । ऐसी चिंता वाटलि देवा ॥
यास्तव दाउनि विरहसुखाला । करी नित्य चिन्निगममुखाला ॥५७॥
१२६३
विरह गेलिया मग सुख-काला । दाखवुनी करिलचि प्रभु काला ॥
जरि अद्वैतिं परम मति व्हावी । द्वैतव्यर्थता तरि साधावी ॥
यास्तव हरि दावुनि विरहाला । मिळविल शेवटिं ब्रह्म रहाला ॥५८॥
१२६४ / दोहा
आधि गोपिमनिं प्रगट करी द्वैतभाव अभिमान ॥
संधिवृत्ति जो भेद तो झाडुनि करिल समान ॥५९॥
१२६५
ज्ञानेश्वर करुणा अती जाणति सुजन सुजाण ।
यास्तव रासश्रवणि पुन्हा असो सकल अवधान ॥६०॥
(रासक्रीडायां) उपक्रम नाम प्रथमं प्रकरणम् ।।...

रासक्रीडा / द्वितीय प्रकरणम्

॥ श्रीमत्सद्‌गुरु ज्ञानेश्वर माउली समर्थ ॥
१२६६ / दोहा
रासक्रीडा पुढें सुखें श्रीहरिभक्तिउपाय ।
सुचो पूर्ण यासाठिं नमो उमामहेश्वरपाय ॥१॥

१२६७
ज्ञानेश्वरचरणेंदिवर वंदुनि अतिसुखसार ।
अग्रीं यदुपतिविशदयशलीला वर्णु अपार ॥२॥
वियोगाने समाधि
१२६८ / ओवी
''द्वितीयाद् वै भयं भवति'' । ऐसीच सांगे श्रुति ।
''भयद्वितीयाभिनिवेशतस्स्यादिति'' श्रीमद्भागवतीं अनुवादू ॥३॥
एवं राहतां किंचित् भेद । ते न साहे श्रीगोविंद ।
वियोग दावुनि श्रीगोविंद । करी अभेद निजरूपी ॥४॥
वियोगें कर्पिल्या जाईल वृत्ति । तेणें ती येउनी चित्ती ।
ध्यातृध्येय ऐक्यस्थिती । समाधी निश्चितीं साधेल ॥५॥
१२६९ / चौपाई
ऐसें आणुनि मनि यदुरावू । जो संकल्प सत्य श्रुति भाऊ ॥
निजसंकल्प करुनि मनिं साचा । उठवी अहंभाव गोपींचा ॥६॥(य९उ.२८८)
१२७०
खेळत असतां रास तदा कीं । अहंपणा तो सत्वर धाकी ॥
गोपिमंडळीं हरिसंकल्पें । केला चार गर्व अति अल्पें ॥७॥
१२७१ / दोहा
अहंभाव व्रजयुवतिमनीं उठतां प्रेमिं विकार ॥
पाहुनियां मग भेदभयें चकित सुनंदकुमार ॥८॥
१२७२ / चौपाई
वस्तुभिन्न भासवी उपाधी । अधिष्ठानसत्तया अनादी ॥
अधिष्ठानविण भ्रांतिहि नाहीं । तथापि भेदभान परि कांहीं ॥९॥
१२७३
तया चेतनचि अहंपणा कीं । भेद दावि तरि जगजिवना कीं ॥
गोपिमनीं उठतां परि भेदू । न्यून जाहला परमानंदू ॥१०॥
१२७४
ब्रह्मानंदन्यूनता जेव्हां । दूर दिसे यादवपति तेव्हां ॥
तीव्रभावमय होण्या वृत्ति । मंद जाहली श्रीहरिप्रीती ॥११॥

१२७५
हरिही करुनी निमित्ताऽहंता । द्याया गोपिलागिं सोहंता ॥
गोपिअंतरीं सहज रिघाला । गोपीलागिं न दिसता झाला ॥१२॥
१२७६
''तत्रैवान्तर् धीयत'' ऐसें । भागवतीं तूं वचनहि परिसें ॥
यास्तव नाहीं हरि दुरि गेला । गोपींप्रीति गोपिमन झाला ॥१३॥
१२७७
झाला जरि हरि वृत्तिस्वरूपी । तरिही दृश्य न दिसता गोपी ॥
चमकुनि सकळहि पाहती देवा । द्याया काय कृष्णतनुखेवा ॥१४॥
१२७८
जोंवरि दृश्य मानि चिति चित्तीं । तोंवरि न कधिंहि चिन्मयवृत्ति ॥
तीव्र तथापि दृश्य चितिभेदें । न सदनिकृत नवलहि गोविंदे ॥१५॥
१२७९
दृश्यभेद जैं सकळ गळे हा । तीव्रभावही प्रबळ वळे हा ॥
दृश्य द्रष्ट्रु हरिरूप न दुसरें । तैं तनुभाव सकळही विसरे ॥१६॥
१२८०
पावुनि इतिविधि चिति मदभेदा । दृश्य जगीं हरिभक्ति सुबोधा ॥
गोपिलब्ध[1] हो तयाचि साठीं । गोपिहृदयीं शिरला जगजेठी ॥१७॥ (१.प्राप्त)
१२८१ / दोहा
इतिविधि केवशगुप्तपणा पाहुनि गोपिसमाज ।
बाहति 'हा हा' करुनि बळें त्यजुनि अहंकृतिसाज ॥१८॥
१२८२
जीवनजगत व्यापक प्रभू पाउनि अंतर्धान ।
सकळ गोपिजन चकित मती धुंडिति गतअभिमान ॥१९॥ (य९उ.२८९)
१२८३ / चौपाई
इतिविधि चकित गोपिसमुदायू । हरिविण वाटे खंडित आयू ।
विरह भयंकर भ्रांतिविहारी । कधिंही प्रीति न होत विचारी ॥२०॥
१२८४
जडचैतन्य कांहिं मग न कळे । ज्यातें स्मरतां समुळ भव जळे ॥
तो प्रभु व्हावा पति यासाठीं । केलें व्रतही वरतापाठीं ॥२१॥

१२८५
तो कवणेपरि करिंचा सुटला । कां हरिप्रेम समूळचि तुटला ॥
इतिविधि सकळहि चिंतिति बाळा । अतितर दुःखवियोगउबाळा ॥२२॥
१२८६ / दोहा
योगवियोग नाहिं चितीं परब्रह्म अविकार ।
दृश्यबळें तें विसरुनी पावति दुःख अपार ॥२२॥
१२८७ / चौपाई
हा यदुनाथ नाथ करुणाब्धी । तव करुणाग्रीं उण न रुणाब्धी ।
काय म्हणुनि त्यजिल्या निजदासी । काय तुम्हा हा किती उदासी ॥२४॥
१२८८
देहभाव मग सकळ गळाला । मनिं होता अभिमान पळाला ॥
कांतवीण एकान्त कळाला । मरणचि वाटे तैं सकळाला ॥२५॥
१२८९
पळ घननीळवीण युग वाटे । धुंडिति नाना साधनवाटे ॥
ज्ञानें संचितकर्म जळालें । क्रियमाण तें अंगिं न आलें ॥
प्ररब्धहि तो विरह निवारी । जे वाटे मनिं अक अनिवारी ॥२६॥
१२९० / दोहा
विरहदुःख अनुभवबळें पळ पळ कल्पसमान ।
धीर न धरवे चित्तिं मग चिरूं पाहती मान ॥२७॥
१२९१ / पद
सकळ मिळुनि तैं हरिचरणाला लंपट विनविति मना ।
कुठें हा नंदतनय चिमणा ॥धृ॥
नाना मुनिजन त्यजुनी सुतधन साधन ज्यास्तव रिती ।
कठिण तव जपतपही या रिती ॥ सकळ ॥१॥
वारिती ज्ञानेश्वरकरुणार्णववश तो कैं भेटेल यदुपती ।
मिळे कैं प्रेमधेनु दूभती ॥ सकळ मिळुनि तैं ॥२॥
१२९२ / श्लोक
इतिविधि बहुभांती चिंतिती गोपबाळा ।
करिं धरुनि फुलांच्या दिव्य गंधाब्जमाळा ।

यदुपतिचरणाची आवडी चित्तिं गाढी ।
यशुमतिसुतप्रीती आत्मया अन्न वाढी ॥ (य९उ.२९०)

१२९३ / अभंग

गोविंद गोपाळ कोण्या स्थानिं आहे । प्रेमभाव राहे तेथ कैसा ॥१॥
काय अपराध घडला साजणी । त्यजियलें वनीं नंदजानें ॥२॥
काळें तोंडा झालें आतां चहूंकडे । हातीचें रोकडे ब्रह्म गेलें ॥३॥
देव ना संसार ऐसी झाली परी । उरलि नाहीं उरी दोहीकडें ॥४॥
बळियाच्या हातीं जाउनी सुटलों । कां आम्हीं विटलों गोविंदासी ॥५॥
विघ्न कां आडवें आलें मायाजाळ । गेला घननीळ हातांतूनी ॥६॥
आतां ठेवुनीयां काय ऐसी काया । जेणें व्रजराया अंतरलों ॥७॥
त्यागुनियां प्राण वरूं नारायण । काढुं जनवन धुंडोनियां ॥८॥
ज्ञानेश्वरकन्या धैर्ये बळकट । पूर्ण आला वीट संसाराचा ॥९॥

१२९४ / दोहा

सत्वगुणी तुज म्हणति मुनी नारद धृव प्रल्हाद ।
साहसि ना कां तमससम किमपि स्वजनअपराध ॥२८॥

१२९५ / अभंग

कळों आले आम्हां रोकडे अन्याय । परी नाहीं माय तुजवीण ॥१॥
करुणेनें तुम्ही घेतलें पदरी । अहंभावें तरी फोफावलों ॥२॥
नाहीं दिले कष्ट म्हणोनियां देवा । विसरलों सेवा दीनबंधू ॥३॥
फुकाचें हें धन मातिमोल केलें । ब्रह्म दवडीलें जवळीचें ॥४॥
अभिमानें तुज छळिलें गोविंदा । आतां परमानंदा सांभाळीं तू ॥५॥
लाज वाटे तुज भेटावें म्हणतां । अन्याय गणतां मिती नाहीं ॥६॥
कोण्यागुणें स्वामी आतां देसि भेटी । शोकदाह पोटीं उमळतो ॥७॥
मनीं ध्याऊं बाई आळंदीचा राणा । तेणें हा सुजाणा भेटे कृष्ण ॥८॥

१२९६ / गीति

फुकटचि होउनि बटकी पाणी वाहूनि त्वद्गृहीं राहूं ।
परि तुम्ही त्यजिलीया मग ना कवणाचिया मुखा पाहूं ॥२९॥

१२९७ / चौपाई

प्रभु कवणाचे पाय पहावे । अमल नयनजळिं कोणि नहावें ॥
आठ अंग आम्हिं कोठे वहावे । संग करुनि कोणता रहावें ॥३०॥

१२९८

नाथ सदय तूं अभयप्रदानी । आज उदारपणा के मानी ॥
जय जय जगदघभंजन देवा । जन्मजन्म देई पदसेवा ॥३१॥ (य९उ.२९१)

१२९९

तुजविण पवन तनूंत न थारे । नासिक तूं आम्हिं कनक नथा रे ॥
नाक म्हणुनि मुखशोभा आमुची । तुजसाठीं ज्ञानेश्वर नमुंची ॥३२॥

१३०० / दोहा

आम्हां शोभा तुझ्यामुळें तूं श्रीमंत कृपाळ ॥
दासी करुनी फुकट अम्हां अधरसुधेनें पाळ ॥३३॥

१३०१ / दिंडी

विमल तूमचीं स्वामि पाउलें । स्मरत सन्मुनी ब्रह्म पावले ॥
मृदुल साजिरीं दाविजे प्रिया । विलपतों अम्हीं सर्व गतन्हिया ॥३४॥

१३०२ / चौपाई

जे दीनाप्रति संसृतितारी । यदुदितजल शिरिं धरि त्रिपुरारी ॥
शुद्ध हृदय पाहुनि जे वसती । तोडर ब्रीदांकित[1] जे असती ॥३५॥

(१.पाठांतर - ब्रिदाब्धि अंकित.)

१३०३

जें पाहुनि कमला रूपमदा । त्यजुनि राहिली सेवुनि सुपदा ॥
ते प्रभु सुखमय दाखविं पाय । तूं जगतास पिता पति माय ॥३६॥

१३०४ / दोहा

चरण स्मरुनी सिद्धऋषी गेले भवनदिपार ॥
श्रुति स्मृतीही गाति मुखीं महिमा ययोरपार ॥३७॥

१३०५ / अभंग

पूर्णता पावूनी मुनी निराकारीं । जाहले साकारीं कर्षित जे ॥१॥
म्हणुनिया जरी आमुच्या हृदयीं । स्वामि फणिशायी आहांत कां ॥२॥
तथापि सगुणीं गुंतताति प्राण । पहावया नयन उत्सुक की ॥३॥
कमळासारिखें मृदुल सावळें । पहावया डोळे तटस्थलें ॥४॥
सगुण निर्गुण दोन्ही एकेपाडें । बोलती रोकडे अलंदीपती ॥५॥
म्हणुनीयां तेंची मानोनी उत्तम । ज्ञानेश्वरनाम स्मरतसें ॥६॥

१३०८ / दोहा
हा नाथ, हा रमणप्रिय हा ! हा ! स्वामि मुरारि ।
इतिविधि सकलहि परस्पर विलपति बल्लवनारि ॥३८॥
१३०९ / श्लोक
ब्रह्म ये जरि करीं व्रजनाथा । ठेविजे तरि तुझ्या पदिं माथा ।
ब्रह्म ये जरि करीं न कदापी । सोडूं ना तव पदेंहि कदापी ॥३९॥
१३१० / चौपाई
पुढति दृश्यमन फिरवित मागें । म्हणति धुंडुं वारा हित मागे ॥
पाहुं चला हरि कवण्या देशीं । या स्थळिं बहुति तरु उपदेशी ॥४०॥
१३११
चिज्जडभेद न चित्ति गणावा । सकळाभूतीं हरिच म्हणावा ।
तरिपरि सगुण आवडे स्वमना । यास्तव शोधुनि आणूं चिमणा (य९उ.२९२)
सुमन सुमन पूजन करुनीयां । कधीं न होऊं यमपूरऋणिया ॥४१॥
१३१२ / दोहा
दृश्यमूर्ति हरि चित्तिं या चितिप्रीतिसंस्कार ॥
विसरुनि निज जडभाव तनु शोधिति गीताकार ॥४२॥
१३१३
ओवी - जैसे कां असती पाषाण । तैशाच आम्हींही म्हणोन ।
काय सजातिया कारण । पुसूनि मिळे ॥४३॥
यास्तव सोडुनि पाषाणजाती । तरूलागीं प्रेमें पुसती ।
म्हणे हरीची कोठ वस्ती । सांगिजे समस्तीं कृपावशें ॥४४॥
१३१४ / श्लोक
मोकळ्या सकळही व्रजबाळा । जाळि ज्यां हरिवियोगउबाळा ।
धुंडिती यशुमतीतनुजातें । जाणती सुरमुनी अणु ज्यातें ॥४५॥
१३१५ / गीति
बाहिर असाल कोठें दिसा तरी निज जनांस संकार ॥
असाल जरि प्रभु हृदयीं द्यावा तरी अंतरींच हुंकार ॥४६॥
१३१६ / अभंग
गोपिका भाविती आपुलिया मनीं । जानकी रावणीं नेली जेव्हां ॥१॥
तेव्हां रघुवीरें पुसिले तरूसी । प्रमाण हे यास दृढ आहे ॥२॥
स्त्रियेसाठीं रामा तरूंचा विश्वास । न कां आपणास पतीसाठीं ॥३॥
असोनियां देव कवटाळी झाडें । आपण कां फुडे पुसूं नये ॥४॥
विचार हा ऐसा आणोनियां मनीं । द्रुमा पैं कामिनी पुसताती ॥५॥
भक्तकल्पद्रूम द्रुम हो तो सांगा । सजातीय अंगा जाणोनीयां ॥६॥
सकळही तुम्हीं कनकाचे तरू । स्वामी ज्ञानेश्वरू कृपावंत ॥७॥
१३१७ / दोहा
ज्याचे नामस्मरणबळें तरले मूढ अपार ।
तुम्हीं ऐकतां वेणु सदा यास्तवचि चिदुद्धार ॥४७॥
१३१८ / गीति
त्यजणें होतें आम्हां तरि प्रभु तूं जाहलासि गवळीं कां ॥
मौळी भाव धरोनी भजतां गेली कुठेंहि कवळीका ॥४८॥
१३१९ / दोहा
कृष्णचिंतनीं विसरल्या जडचैतन्यविभाग ।
तरुलागीं पुसती सुवशा निजप्रीयपदा माग ॥४९॥
१३२० / चौपाई
कर जोडुनि मग विनविति युवती । म्हणति तुम्हीं देखिला श्रीपती ॥
(य९उ२९३) त्यागुनि सकलहि नरतनुभावा । अर्पित ज्या हरिपद मनुभावा ॥
१३२१ / दोहा
निज निज पतिपद पूसती दृष्ट काय यदुनाथ ।
यत्पादाम्बु शीरीं धरुनी झाला शिवहि सनाथ ॥५१॥
१३२२ / चौपाई
कपित्थतरु प्रथमाकुलधारी । काय कोठ हरि पुसती नारी ॥
तो भवरोग सकल दुखहाता । सहज येसि करुणा वीताता ॥५२॥
१३२३
देखिलासि जरि यादवराणा । दाखविं कोठ करित गुणगाना ॥
मागसि तरि देऊं निजप्राणा । परि दे आणुनि श्याम शहाणा ॥५३॥
१३२४
प्राण करित देहीं येरझारा । परि नच दावी जगदुद्धारा ॥
जन्ममरण प्राणाधिन सारे । दाखविंना हरि कोठ कसारे ॥५४॥
१३२५
प्राण सर्व दुखदायक आम्हां । अंतरले सकळहि घनशामा ॥

कधिं भेटल यदुपति येउनियां । रडतो सकलहि तात सुवनिं या ॥
यापरि पुसुनी च्यूतकदंबा । गेल्या ज्या स्थलिं तुलसी अंबा ॥५५॥
१३२६ / दोहा
नमुनि नमुनि अति भावधृत श्रीपद वारंवार ।
दाखवीं त्वरित हरिप्रिये गौप्यचि नंदकुमार ॥५६॥
१३२७ / गीति
सांगा हरि पादप हो पादचिन्ह लोचनींहि देखलिया ।
गेला केविं त्यजुनी आम्हीं तों निजमनींहि रेखलिया ॥५७॥
१३२८ / चौपाई
तुलसि तुलसि हरिप्रीयानंदे । आम्हां त्यजिले यशुमतिनंदें ॥
तूं असतां वनिं बहिणस्वरूपी । कां गेला हरि त्यागुनि गोपी ॥५८॥
१३२९
तूं आम्हां अति वडिल कृपाळे । कां त्यजिलें वनिं गोपनृपाळें ॥
ठाउक तुज हे सकलहि माते । हरि भेटीची सांग सिमा ते ॥५९॥
१३३०
माय बहिण तूं श्रीहरिभेटी । येउं देइं कणवा निजपोटीं ॥
कृष्णवर्ण तूं कृष्ण प्रियाची । मुनिगण तुज यदुपति सुख याची ॥६०॥
१३३१
वृंदारण्य नाम तव योगें । जें न मिळे निगमान्तप्रयोगें ॥
ते तव छाया पडतां देहीं । येत चालुनी हृदय सुगेहीं ॥६१॥
१३३२ / दोहा
माय बहिण तूं आमची दाखविं अक्षय वाट ।
नयनजलीं अभिषेकु हरी सांडुनि संसृतिहाट ॥६२॥
१३३३
रमाकृपें जो अमिळ हरी यदि तव करुणा त्यास ।
वश होये तैं लक्ष्मिपती यापरि वदले व्यास ॥६३॥ (य९उ.२९४)
१३३४ / चौपाई
कमला ज्या ग्रहिं करि रहिवासा । तेथ दंभदम रहित विवासा ।
कमला जेथ तेथ हरि नाहीं । यापरि अनुभव सर्वि हि पाहीं ॥६४॥

१३३५
तूं माये तुलसी ज्या सदनीं । त्यास्थळिं नांदत रिपुगण कदनीं ।
म्हणुनि आम्हां कळलें मनिं ऐसें । रमेहुनी तवप्रेम आपैसें ॥६५॥
१३३६
रमा ज्या स्थळीं तेथ न देवो । तूं ज्या स्थळिं ते अमृत मुदेवो ॥
रमाविरोधि वाटतो विष्णु । परि तव विरहा हरि असहिष्णु ॥६६॥
१३३७
यास्तव पुसतें जरि कमलेला । तीसहि न कळे श्रीहरिलीला ।
तूं कमळेहुनि प्रीय सुखाची । चुंबनि झालिस कृष्ण मुखाची ॥६७॥
१३३८
कमळा धनमय तूं सविरागी । निजसुखदानीं अक्षय रागी ॥
तुजवरि यास्तव वचन विनोदें । सांग कोठ वदला प्रभु नोदें ॥६८॥
१३३९ / दोहा
इतिविधि बहु बहु गोपिका करिती विनति अपार ॥
श्रमुनि नमुनि म्हणति प्रभो नेइ त्वरें भवपार ॥६९॥
१३४० / श्लोक
तुलसि तुलसि झाली कोप ज्याही सिमा ते ।
सगुण हरि पदाब्जीं आमुचें चित्त माते ॥
अगुणनिगमगीतीं गाईलें ब्रह्म जें कां ।
हरिपदसुख आम्हां त्यागुनी श्रेष्ठ देखा ॥७०॥
१३४१
विलपति बहुबाळा भेट दे शीघ्रकृष्णा ।
तवपदकमलार्थी साहिलें शीत उष्णा ॥
पतिसुतधन सारे त्यागुनी दीन बंधो ।
वनिं रजनिंतही कीं पावलो प्रेमसिंधो ॥७१॥
१३४२
जडमय तरु सारे कृष्ण चैतन्य पाहीं ।
व्रजयुवतिमनीं हा भेद संभाव नाहीं ॥
तरु हरिमय वाटे विश्व विष्णुस्वरूपी ।
पुसति सकळ बाळा चिंतुनी प्रेमकूपी ॥७२॥